

## BOEKBESPREKINGEN

*Mr. W. Bilderdijk's briefwisseling 1795-1797*, uitgegeven door J. Bosch, H.W. Groenevelt en M. van Hattum. Gebonden, twee delen: *Brieven; Commentaar*. HES Uitgevers, Utrecht 1988, 711 blz. II. f 149,50.

Meer dan dertig jaar geleden verscheen Bilderdijks correspondentie uit de jaren 1772 tot 1794, met toelichtingen. Nu ligt het vervolg voor ons, de oogst van drie jaren W. Bilderdijk-belevenis en drie decennia J. Bosch-onderzoek. De bewerker is bescheiden genoeg om op de titelpagina twee helpers te noemen, zonder wie 'de late najaarsbladen alsnog verwaaid zouden zijn'. Betekent dit dat beiden een verplichting zien voor de uitgave van de briefwisseling tot Bilderdijks overlijden, 34 jaar na 1797? Wij hopen het van harte.

De titel van de publicatie is wetenschappelijk-sober. Het boek is rijk. Allerlei wetenschappen kunnen eruit putten. Het is de vraag of het in de recensierubriek van *DNK* thuishoort; men moet over Bilderdijkiaanse verbeeldingskracht beschikken om de gepubliceerde brieven als kerkgeschiedenis te zien. Een toonbeeld van vroomheid bieden ze zeker niet. Hier en daar komt een Bijbeltekst of stichtelijkheid voor, maar feitelijk zijn deze bijzaak. Op het Bilderdijkiaans podium paraderen enkele hoofdfiguren en een aantal figuranten. Zij voeren een drama op dat boeit en verbaast. Het biedt treffende beelden van bewogen jaren en van zondige, kwetsbare, zinnelijke en gezellige mensen. Er wordt gehaat en bemind. *Pièce de résistance* is de opbloeiende relatie tussen de verbannen 'bard' (zoals Willem de Clercq hem in zijn *Dagboek* noemde) en de tweede Catharina in zijn leven. Met deze (Rebecca) sloot hij zijn, later geantenticateerde, 'Gewissensehe'. De meeste liefdesbrieven van haar zijn op verzoek vernietigd, maar die van hem zijn bijna alle bewaard gebleven, geschreven in een taal waarbij het Hooglied schraal afsteekt. Tussen de bedrijven door komt telkens de eerste Catharina (Wilhelmina) op. Zij, in Holland achtergebleven, zonder iets te weten van de escapades van haar echtgenoot, toont zich miskend, gekleineerd, protesterend, vol verwijt en verlangen. Haar schrijnende brieven zijn van een ander niveau en karakter dan die van haar mededingster. Dr. Bosch heeft duidelijk met haar te doen, hij komt in de annotaties overtuigend voor haar op.

Belangrijke figuren op het toneel zijn verder C.W.'s zuster en haar man, het notarisechtpaar Elter, vurige 'pen-friends' van Bilderdijk. De gehele historie wordt omlijst door de politieke gebeurtenissen na de Bataafse revolutie waarin vertrouwde tradities werden losgeslagen. Twintig bijlagen van politieke, juridische en financiële aard geven aanvullende informatie.

De correspondentie is in chronologische volgorde afgedrukt. Aan de lezer